

**TÜ LÕUNA-EESTI
KEELE- JA KULTUURIUURINGUTE
KESKUSE
KROONIKA
01.01.2015–31.07.2016**

KESKUSE TÖÖTAJAD

PAUL HAGU, keskuse juhataja

EVA SAAR, keskuse koordinaator

KESKUSE NÕUKOGU LIHKMED 2015–2016

Paul Hagu – keskuse juhataja

Rainer Kuuba – Võru Instituudi direktor

Alli Laande – Mulgimaa esindaja

Karl Pajusalu – TÜ eesti keele ajaloo ja murrete professor

Ahto Raudoja – Setomaa esindaja

Heiki Valk – TÜ ajaloo ja arheoloogia instituudi vanemteadur

Mart Velsker – TÜ kultuuriteaduste ja kunstide instituudi eesti kirjanduse lektor

Küllli Eichenbaum – Võrumaa vaimse kultuuripärandi asjatundja

KESKUS INTERNETIS

<http://www.keel.ut.ee/et/instituudist/louna-est-keele-kultuuriuringute-keskus>

KESKUSE TOETAJAD

Rahvakultuuri Keskuse Vana Võrumaa kultuuriprogramm 2014–2017, Setomaa kultuuriprogramm 2014–2018, Mulgimaa kultuuriprogramm 2014–2017, Eesti Kultuurkapital.

KULTUURISÜNDMUSED

2015

10. veebruar

Raamatu „Lõunaest- keelesaarte tekstid“ esitlus. Raamat ilmus Eesti Keele Instituudi ja Tartu Ülikooli koostöös akadeemilise murdetekstide sarja „Eesti murded“ viimase ehk IX köitena, esitades murdeainest tänaseks juba hääbunud Leivu ja Lutsi keelesaarelt Lätis ning Kraasna keelesaarelt Pihkvamaal. Lõunaest- keelesaarte tekstikogumiku koostamise töörühma kuulusid Mari Mets, Anu Haak, Triin Iva, Grethe Juhkason, Mervi Kalmus, Miina Norvik, Karl Pajusalu, Pire Teras, Tuuli Tuisk ja Lembit Vaba. Kogumiku toimetas Ellen Niit.

12. märts

Jututarõs tutvustati kahte uut võrokeelset raamatut. Autorid ja koostajad eesotsas Sulev Ivaga rääkisid äsja valminud eesti-võro sõnaraamatust ning sellest, mis sõnaraamatu kaante vahelt välja jäi. Urmas Kalla tutvustas sõnaraamatuga samal ajal trükivalgust näinud võrokeste kõnekäändude raamatut „Eläväneelähtjä haard hõngu“. Esines meestelauluansambel Ütsiotsõ.

8. mai

Setomaal, soome-ugri kultuuripealinnas Obinitsas toimus seto sõnaraamatu seminar, mille oluliseks osaks oli seto-eesti sõnaraamatu töörühma avalik koosolek. Külalistena olid kohal ka kihnlased ja mulgid, kes tutvustasid oma murdesõnaraamatuid. Seminari järel toimus Kauksi Ülle juhatusel seto kultuuri- ja kirjanduslooliselt olulisi paiku tutvustav ringkäik Obinitsas ja selle ümbruses.

4. juuni

Jututarõs tutvustasid pilteepose „Kalevipoeg“ esimest raamatut idee autorid Raoul Annion ja Marek Laimets ning raamatu kunstnik Toom Tragel. Eepose võro keelde tõlkijate Paul Hagu ja Urmas Kalla eestlaulmisel toimus „Kalevipoja“ võrokeelsete laulude ühislaulmine.

17. september

Jututarõ. Kodavere murrakut ja Kodavere murraku aabitsat „Kodavere uavits“ tutvustasid sealse pärimuse hea tundja ja keelejuht Eevi Treial ning Liivi muuseumi juhataja, lastekirjanduse uurija Mari Niitra.

6. oktoober – 6. november

Tartu Ülikooli Raamatukogus oli rändnäitus „Savvusann – mi uma sann“, mis tutvustab Võrumaa suitsusaunu ja saunakombeid.

5. november

Jututarõ külaliseks oli Setomaa ülemsootska Jane Vabarna, kes kõneles endast ja oma uuest ametist, laulis vanu seto laule ja arutles Setomaa kultuurielu mineviku ja tänapäeva üle.

17. detsember

Lõunaeesti ainelisele kultuurile pühendatud seminar „Muldhirrest kodolämmäni“ ning TÜ Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuuringute keskuse XIII–XIV aastaraamatu esitlus. Seminaril esinesid ettekannetega Kalle Eller

(„Palkehitud ajaloo“), Elvi Nassar („Seto taresisustuse muutumine ajas“), Külli Eichenbaum („Suitsusaun ja saunakombestik“), Madis Rennu („Suitsusaunakerisest saunasõbra ja hobiehitajana“), Ahto Raudoja („Tsässonate arhitektuurist“), Tapio Mäkeläinen („Kuidas Setomaa tsässonast turismis-objekt sai ja mis siis juhtus?“), Priit-Kalev Parts („Käsitööteaduslik vaatenurk võimalusena täiendada Lõuna-Eesti keele- ja kultuuri uuringute fookust“). Seminaril osales 35 inimest.

2016

3. märts

Jututarõ külaliseks oli soome-ugri kultuuripealinna 2015 Obinitsa linnapea Evar Riitsaar, kes andis ülevaate kultuuripealinna-aastast Obinitsas ning arutles tuleviku tegemiste üle. Samas tutvustas Alli Laande uut mulgi vestlusraamatut „Kärt ja Märt Mulgimaa reisu pääl“.

13. aprill

Jututare külalisteks olid lõõtsamängija, -õpetaja ja -meister Heino Tartes ning tema õpilane Sirlil Aia. Kõneldi lõõtspillist, lõõtsamängu-traditsioonist ning vana ja uuema aja lõõtspillimängijatest. Kuulda sai nii lõõtsa- kui kandlehäält.

9. juuni

Väraska Talumuuseumis Setomaal toimus Tartu Ülikooli Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuuringute keskuse ja Seto Instituudi koostöös seto sõnaraamatu seminar. Seminari eesmärgiks oli anda ülevaade seto sõnaraamatu koostamise hetkeseisust töörühma avalikul arutelul. Ettekandega esinesid Mari Mets („Ülevaade seto-eeesti sõnaraamatu koostamise hetkeseisust“), MTÜ Seto Käsitüükogo liikmed Kõivo Anne, Sarve Õie ja Kala Ingrid („Naiste käsitöölalasest sõnavarast“), Ahto Raudoja („Märgotuisi tuust, määntsit nimmi ja sõnno om kasutõt ehtüseh, loodusõh ja midä olõsi’ vaia viil mano kor’ada“) ja Paul Hagu („Sõnoliste sõnavarast“). Osales 22 inimest.

ÕPPETÖÖ

2015

10. veebruar – 21. aprill

Loengukursus „Lõunaeesti folkloor“. Õppejõud Paul Hagu, 18 osalejat.

13. veebruar – 24. aprill

Loengukursus „Lõunaeesti keel II“. Õppejõud Sulev Iva, 11 osalejat.

17. veebruar – 28. aprill

Toimus „Võru keele vestluskursus“. Õppejõud Sulev Iva, 7 osalejat.

9. aprill – 7. mai

Loengukursus „Lõunaeestikeelne meedia“. Õppejõud Silvia Karro, 4 osalejat.

3.–7. august

Üliõpilaste osalemine kasvatajate ja õpetajatena mulgi lastelaagris „Mulgi Muhklite suvekool“. Murdekeelse laagri läbiviimise kogemuse sai viis üliõpilast, kes tutvustasid lastele ka mulgi keelt. Laagris juhendas üliõpilasi Mulgi Kultuuri Instituudi töötaja, mulgi keele õpetaja ja mulgi sõnaraamatu koostamise koordineerija Alli Laande.

9.–13. august

Välitööd mulgi keele kogumiseks. Osales viis üliõpilast, välitööd valmistas ette ja üliõpilasi juhendas Triin Todesk. Mulgi keeleandmete kogumine toimus peamiselt Helme kihelkonna Ala, Taagepera ja Pilpa külas ning Tõrva linnas.

4. september – 20. november

Loengukursus „Lõunaeesti keel I“. Õppejõud Sulev Iva, 16 osalejat.

8. september – 10. november

Loengukursus „Sissejuhatus lõunaeesti kirjandusse“. Õppejõud Mart Velsker, 18 osalejat.

8. september – 10. november

Loengukursus „Võru keele grammatika“. Õppejõud Sulev Iva, 4 osalejat.

19. oktoober

Täiendkoolituskursus „Lõunaeesti keel“ Võru Instituudis. Õppejõud Sulev Iva, 7 osalejat.

21. oktoober

Täiendkoolituskursus „Lõunaeestikeelne kirjandus“ Võru Instituudis. Õppejõud Mart Velsker, 10 osalejat.

4. november – 9. detsember

Loengukursus „Lõunaeesti kultuurilugu“. Õppejõud Nele Reimann, 11 osalejat.

2016**8. veebruar – 24. märts**

Loengukursus „Lõunaeesti arheoloogia ja ajalugu“. Õppejõud Heiki Valk ja Kadi Kass, 12 osalejat.

12. veebruar – 22. aprill

Loengukursus „Lõunaeesti keel II“. Õppejõud Sulev Iva, 2 osalejat.

16. veebruar – 26. aprill

Loengukursus „Lõunaeesti folkloor“. Õppejõud Paul Hagu, 12 osalejat.

25. veebruar

Täiendkoolituskursus „Lõunaeestikeelne kirjandus“ Tõrvas. Õppejõud Mart Velsker, 31 osalejat.

8. märts – 10. mai

Loengukursus „Võru keele vestluskursus“. Õppejõud Sulev Iva, 7 osalejat.

11. märts – 13. mai

Loengukursus „Lõunaeesti kultuurigeograafia“. Õppejõud Marju Kõivupuu ja Taavi Pae, 9 osalejat.

22. aprill

Loengukursuse „Lõunaeesti kultuurigeograafia“ raames toimus kultuurilooline ekskursioon Räpina-Väraska suunal. Küllastamiseks olid valitud omanäolised

paigad: Beresje, Lüübnitsa, Podmotsa ja Värška, aga vaadati oma silmaga üle ka Rosma ristipuud Põlvas. Ekskursiooni juhendasid õppejõud Marju Kõivupuu ja Taavi Pae, osales 16 inimest.

25.–26. juuli

Välitööd võru keeleainese kogumiseks Rõuge kihelkonnas. Osales 11 inimest. Välitööd juhendas Laivi Org.

MUU

Keskuses viisid oma tööd läbi seto sõnaraamatu koostamise töörühm (2015. a 13 töökoosolekut, 2016. a 11 töökoosolekut) ning erinevate seminaride ja teiste sündmuste korraldustoimkonnad.